

Мантуло Н. Б.¹, Чернова І. В.²

¹ д-р соц. ком., проф. НУ «Запорізька політехніка»

² канд. філол. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

СТРУКТУРНА ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВОГО ТЕКСТУ В АКАДЕМІЧНОМУ ДИСКУРСІ

Динамічний розвиток наукових знань та їхня визначальна роль у професійному становленні фахівців різних галузей загострюють увагу до такого інструменту вдосконалення професійної компетентності, як науковий текст.

В якості атрибутивної характеристики наукового тексту, необхідної для реалізації покладених на нього завдань, дослідники (Г. С. Онуфрієнко, О. М. Семенов та ін.) визначають його структурованість або ж чітку логізовану структурну організацію, що «формується під впливом двох основних факторів: характеру висвітлюваного змісту<...> та способу його презентації» [2, с. 21], а також вказують на уніфікованість структури наукових текстів. Як показує аналіз лінгвістичної наукової літератури, специфіка структурної організації наукових текстів в академічному дискурсі мало досліджена вітчизняними науковцями, за винятком праць Н. В. Гречихіної, Л. М. Рябих, Л. В. Сологуб. Актуальність нашої розвідки зумовлена необхідністю визначення засад структуризації наукових текстів в академічному дискурсі для сприяння максимальному використанню їхнього потенціалу як інструменту фахової соціалізації. Темою дослідження є визначення особливостей структурної організації наукового тексту в академічному дискурсі відповідно до дефінітивних параметрів академічного дискурсу та в контексті його взаємодії з пограничними дискурсами.

Як розумово-комунікативна взаємодія учасників академічної спільноти в межах навчального закладу, представлена комплексом таких видів діяльності, як навчання, розповсюдження ідей, формування знань (К. Хайленд), академічний дискурс має зони перетину з науковим та педагогічним дискурсами (Л. М. Рябих, С. М. Щербина), дефінітивними параметрами яких є мета, стратегії та жанрова таксономія. Якщо метою педагогічного дискурсу є соціалізація нового члена суспільства, то наукового – процес отримання нового знання. Від цього залежать дискурсивні стратегії: виконання та експертиза дослідження у науковому дискурсі; пояснення, оцінювання, контроль тощо у педагогічному дискурсі. Реалізація цих стратегій уможливорюється завдяки відповідним жанрам: наукова стаття, монографія, дисертація та ін. у науковому дискурсі; лекція, семінар, іспит тощо у педагогічному (В. І. Карасик).

Відмінності між цілями та стратегіями наукового і академічного дискурсів впливають на характер викладу наукового матеріалу: у науковому дискурсі переважають форми дискусії та констатації фактів, а в академічному

– пояснювально-інформаційна форма [4, с. 70]. Традиційно з академічним дискурсом асоціюються науково-навчальні (науково-дидактичні) і тексти, що подають фахові та наукові знання у доступній формі з метою «фахової соціалізації та галузевої акультурації» [3, с. 7]. майбутніх фахівців. На прикладі англomовного академічного дискурсу українська дослідниця Л. В. Сологуб виокремлює такі жанрові формати науково-навчальних текстів, які сьогодні активно використовуються також у вітчизняному академічному дискурсі: усні (лекція, практичне заняття, лабораторне заняття, індивідуальне заняття, семінар, колоквиум, практикум та презентація), писемні (підручник, навчальний посібник, навчальний довідник, конспект лекцій, роздатковий матеріал, навчальна програма) та електронні (навчальна література в режимі online: електронні варіанти підручників та посібників, навчальний сайт, дистанційний курс, чат, форум, електронні дискусії, комп'ютерні презентації) [3, с. 7].

Як і для всіх наукових текстів, їм притаманний «тісний зв'язок композиційного членування зі змістом: композиційна послідовність компонентів змісту, серед яких найважливішим є блок «definіція та її коментар» [1, с. 75]. Високий рівень формального структурування, що проявляється у поділі на абзаци, складові частини з заголовками та підзаголовками забезпечує послідовне засвоєння наукової та фахової інформації.

В академічному дискурсі представлені і такі традиційні жанри наукового дискурсу, як стаття, монографія, дисертація, проте їх залучення зумовлене необхідністю ознайомлення здобувача освіти із загальноприйнятими поняттями й законами певної науки. Очевидно, що на викладача покладається завдання інтерпретації їх змісту в доступній для студентів формі, що є неможливим без попереднього ознайомлення з принципами структурування матеріалу в текстах цих жанрів.

Відбиваючи з метою фахової соціалізації здобувача освіти епістемічні норми, світоглядні засади, методологію різних науково-професійних галузей, академічний дискурс також здатний відображати притаманні цим галузям принципи і форми презентації фахової наукової інформації, що також стосується і характеру структурування текстового матеріалу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Гречихіна Н. В. Науково-навчальний текст як інтегральний феномен. Наукові записки [Національного університету «Острозька академія»]. Сер.: Філологічна. 2013. Вип. 35. С. 73-76.
2. Онуфрієнко Г. С. Науковий стиль української мови: навчальний посібник з алгоритмічними приписами. 3-е вид. перероб. та доп. Київ: ЦУЛ, 2016. 426 с.

3. Сологуб Л. В. Комунікативні стратегії фахової соціалізації адресата у науково-дидактичному дискурсі (на матеріалі англomовних підручників з екології): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: 10.02.04. Львів, 2015. 20 с.

4. Щербина С. М. Дефінітивні зони перетину понять «науковий дискурс» і «академічний дискурс». Соціально-гуманітарний вісник. 2018. Випуски 20, 21. С. 68-71.